

ویژگی‌ها و ارتباط مؤثر با نسل جدید

دکتر علی شهری

روان‌شناس و مشاور مدرسه

• دغدغه‌های بیشتری در زمینه فشار روانی، اضطراب و سلامت روان دارند.

۵. ارزش‌ها و انتظارات

• ارزش‌هایی مثل تنوع، عدالت، محیط‌زیست و آزادی بیان برایشان اهمیت دارد.
• معمولاً از مدرسه، معلم و جامعه انتظارات بیشتری دارند.

ویژگی‌های معلم حرفه‌ای برای ارتباط مؤثر با نسل جدید

در مواجهه با چنین دانش‌آموزانی، معلم باید نقشی فراتر از انتقال صرف دانش بر عهده گیرند. در اینجا ویژگی‌های کلیدی معلم موفق برای تعلیم نسل جدید دسته‌بندی می‌شوند:

۱. درک روان‌شناختی

یکی از الزامات بنیادی برای ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان امروز، شناخت عمیق ویژگی‌های روان‌شناختی آنان است. در این میان، سه نیاز اساسی قابل‌شناسایی است:

• **نیاز به معنا و هدف:** پذیرای دستورات بی‌توجیه نیستند و همواره در پی چرایی و غایت امور هستند.

• **نیاز به هویت فردی:** میل به دیده‌شدن، متفاوت‌بودن و تأییدشدن در ایشان برجسته است.

• **نیاز به تعامل و شنیده‌شدن:** معلم امروز تنها گوینده نیست، بلکه باید شنونده‌ای فعال و همراه باشد.

توصیه کاربردی: پیش از ورود به محتوای درس، لازم است هدف و فایده آن برای دانش‌آموزان روشن شود؛ برای مثال می‌توان گفت: آموختن این مبحث در کسب فلان مهارت کاربردی در زندگی آینده به شما کمک خواهد کرد.

دانش‌آموزان این نسل به‌طور قطع با نسل‌های قبل تفاوت‌های قابل‌توجهی دارند. این تفاوت‌ها از جنبه‌های متعددی ناشی می‌شوند، از جمله فناوری، سبک زندگی، روش‌های تربیتی و حتی تحولات اجتماعی و فرهنگی. در ادامه چند مورد از مهم‌ترین تفاوت‌ها را مطرح می‌کنیم:

۱. تسلط به فناوری و فضای دیجیتال

دانش‌آموزان امروزی از کودکی با گوشی‌های هوشمند، رایانک‌ها، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی آشنا هستند. این ویژگی باعث شده است:

- سریع‌تر به اطلاعات دسترسی پیدا کنند.
- شیوه یادگیری‌شان بیشتر بصری و تعاملی باشد.
- تمرکز و توجه‌شان کوتاه‌تر و کمتر از نسل‌های قبل باشد.

۲. شیوه یادگیری

• غالباً ترجیح می‌دهند با ویدئو، بازی، بسترهای آموزشی برخط و روش‌های تعاملی یاد بگیرند.
• نسبت به آموزش‌های سنتی کلاسیک (سخنرانی، حفظ کردن) مقاومت بیشتری نشان می‌دهند.

۳. درک اقتدار و ساختار

• بیشتر علاقه‌مند به گفت‌وگو هستند تا اطاعت صرف.
• اگر هدف کاری را نفهمند، کمتر به‌صورت خودکار از آن پیروی می‌کنند.

۴. احساس و سلامت روان

• بیشتر از نسل‌های قبلی درباره احساس خود صحبت می‌کنند.

معلم موفق کسی است که ضمن تسلط علمی، از مهارت‌های ارتباطی بالا و هوش هیجانی برخوردار باشد

توصیه کاربردی

استفاده از بسترهایی مانند Kahoot، Padlet، Quizizz یا طراحی بازی‌های آموزشی در کلاس می‌تواند موجب تعمیق یادگیری و مشارکت فعال‌تر شود.

۳. کسب مهارت‌های ارتباطی و هوش هیجانی

معلم موفق کسی است که ضمن تسلط علمی، از مهارت‌های ارتباطی بالا و هوش هیجانی برخوردار باشد. مؤلفه‌های اصلی این مهارت‌ها عبارت‌اند از:

- بهره‌گیری از زبان بدن مناسب، لبخند و تماس چشمی؛
- درک وضعیت عاطفی و روانی دانش‌آموزان، به‌ویژه در موقعیت‌های فشار؛
- ارائه بازخورد محترمانه و سازنده.

توصیه کاربردی: به‌جای استفاده از عبارتهایی مثل «پاسخ اشتباه است»، می‌توان گفت: «نکته‌ای که بیان کردی حاوی ایده‌ای جالب بود. بیایید آن را با هم بررسی کنیم و جنبه‌های قابل‌افزایش آن را بشناسیم.»

۲. بهره‌گیری از روش‌های نوین یاددهی یادگیری

روش‌های سنتی آموزش پاسخ‌گوی نیازهای این نسل نیستند. در مقابل، بهره‌مندی از الگوهای نوین آموزشی بر اثربخشی فرایند یادگیری خواهد افزود. از جمله روش‌های مؤثر می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- آموزش ترکیبی: ترکیبی از آموزش حضوری و مجازی.
- یادگیری مبتنی بر پروژه: یادگیری از طریق انجام پروژه‌های واقعی یا شبیه‌سازی‌شده.
- یادگیری مشارکتی و فعال از طریق کارگروهی و گفت‌وگو: کار گروهی، بحث کلاسی، حل مسئله گروهی.
- بازی‌وارسازی: تبدیل آموزش به فعالیت‌هایی جذاب و چالشی

۴. توانایی ایجاد فضای امن، پذیرنده و انگیزشی در کلاس

کلاس درس باید فضایی ایمن، انگیزشی و حامی یادگیری باشد. در چنین فضایی:

- تفاوت‌های فردی و دیدگاه‌های متنوع محترم شمرده می‌شوند؛
 - اشتباه کردن نه تنها ناپسند نیست، بلکه بخشی از فرایند یادگیری به شمار می‌رود؛
 - انگیزه درونی دانش‌آموزان نسبت به پاداش‌های بیرونی ارجح دانسته می‌شود.
- توصیه کاربردی:** با بهره‌گیری از راهبرد «موفقیت‌های

پیش از ورود به محتوای درسی، لازم است هدف و فایده آن برای دانش‌آموزان روشن شود

کوچک»، هر گام مثبت دانش‌آموز را شناسایی و او را تشویق کنید تا اعتماد به نفسش تقویت شود.

۵. ایفای نقش مربیگری فراتر از معلمی

در عصر حاضر، معلم باید در جایگاه راهنما و تسهیلگر قرار گیرد، نه صرفاً انتقال‌دهنده دانش. وی باید:

• در رشد مهارت یادگیری خودگردان به دانش‌آموزان یاری برساند؛

• مهارت خودآگاهی، مسئولیت‌پذیری و همکاری را در آنان پرورش دهد.

توصیه کاربردی: دانش‌آموز را ترغیب کنید روش‌های یادگیری خود را بررسی و ارزیابی کند. از او بپرسید: «کدام شیوه مطالعه برای تو مؤثرتر بوده است و چرا؟»

۶. تقویت تاب‌آوری در دانش‌آموزان: ضرورت تربیتی در عصر بحران

تاب‌آوری به معنای توانایی فرد در مواجهه با ناملازمات، عبور از بحران‌ها و بازگشت به تعادل روانی و عملکردی، پس از تجربه شکست یا فشار روانی، است. نسلی که با اضطراب، مقایسه‌های دائم در فضای مجازی، ناامنی شغلی و انتظارات فزاینده روبه‌روست، بیش از هر زمان دیگری به پرورش این مهارت بنیادی نیازمند است.

مؤلفه‌های اصلی تاب‌آوری که باید در کلاس تقویت شوند، عبارت‌اند از:

• پذیرش اشتباه به‌عنوان بخشی از فرایند یادگیری؛

• ایمان به امکان تغییر و بهبود از طریق تلاش مداوم؛

• خودگویی مثبت و بازسازی نگرش در لحظه‌های ناکامی؛

• درک اهمیت شکست به‌عنوان فرصت رشد، نه تهدید حیثیت.

توصیه‌های کاربردی:

• **ایجاد فضای امن روانی** که در آن دانش‌آموز احساس کند می‌تواند بی‌هراس از قضاوت، اشتباه کند و بازسازی شود.

• **تشویق فرایند، نه فقط نتیجه:** تمرکز بر میزان تلاش، استمرار و پیشرفت نسبی، به جای صرفاً نمره یا موفقیت نهایی.

• **استفاده از روایتگری آموزشی:** بازگویی تجربه‌های دشوار معلم یا خود دانش‌آموزان برای عادی کردن شکست و تأکید بر امکان عبور از آن.

• **مکث‌های تأملی:** طراحی تمرین‌هایی که در آن‌ها دانش‌آموز درباره لحظه‌های شکست، احساسات خود و راهکارهای احتمالی بازگشت به مسیر، بنویسد و تحلیل کند.

۷. بازتاب حرفه‌ای و یادگیری مستمر

معلمی که با نسل امروز تعامل دارد، باید خود را همواره در مسیر یادگیری و به‌روزرسانی نگاه دارد. همچنین، دریافت بازخورد از دانش‌آموزان و بازاندیشی در عملکرد حرفه‌ای، از ملزومات این مسیر هستند.

نتیجه‌گیری

معلم مؤثر و حرفه‌ای در تعامل با نسل جدید کسی است که:

- از ویژگی‌های روان‌شناختی آنان شناخت عمیق دارد؛
- از روش‌های نوین آموزشی بهره می‌برد؛
- ارتباطی انسانی، صمیمی و مبتنی بر احترام برقرار می‌کند؛

• و در نهایت با نقش‌آفرینی به‌عنوان راهنما و یادگیرنده همیشگی، در مسیر رشد مشترک گام برمی‌دارد.

پی‌نوشت‌ها

1. Blended learning
2. Project-Based learning
3. Gami Fication

منابع

۱. آزادمنش، س؛ خادمی، ح. س (۱۴۰۳). تأملی تربیتی بر مفهوم دوران کودکی در میانه نسل Z و Alpha. فصلنامه علوم تربیتی. ۳۱ (۲).
۲. شیوه‌های تربیتی والدین و چالش‌های پذیرش کودکی نسل Z (۱۴۰۲). همایش ملی روان‌شناسی و علوم تربیتی. سیویلیکا.
۳. چالش‌های تربیتی معلمان در مواجهه با نسل دیجیتال (Generation Alpha). (۱۴۰۳). همایش ملی آموزش و پرورش. سیویلیکا.
۴. چالش‌های تربیت نسل جدید (۱۴۰۲). دفتر انتشارات و فناوری آموزشی.
1. Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. On the. Horizon, 9(5), 1-6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>
2. OECD. (2020). Future of Education and Skills 2030: Curriculum analysis. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/education/2030-project/>
3. World Economic Forum. (2023). Education 4.0: Here's how we can prepare students for the future. Retrieved from <https://www.weforum.org/>
4. Erikson, E. H. (1993). Childhood and society (Rev. ed.). W. W. Norton & Company.
5. Piaget, J. (1973). To understand is to invent: The future of education. Grossman Publishers.

تشویق فرایند، نه فقط نتیجه: تمرکز بر میزان تلاش، استمرار و پیشرفت نسبی، به جای صرفاً نمره یا موفقیت نهایی